

6. Назаров Қ. Адабиёт фалсафасы. // «Жахон адабиёти», 2016, № 7.
7. Оразымбетов Қ. Хазирги карақалпақ лирикасында көркем формалардың эволюциясы хэм типологиясы. – Нөкис: «Билим», 2004.
8. Пахратдинов Ә. Рубайылар. // «Әмиўдәрйя», №2, 1966.
9. Сағитов И. Әдебият хэм дәўир. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1988.
10. Жәрімбетов Қ. Қарақалпақ классик поэзиясында ғәззел жанры туўралы. // ӨзРИАККБ «Хабаршысы», №3, 1996.
11. Жәрімбетов Қ. Бердақтың нәсиятлары – бизиң руўхый ғәзийнемиз. – Нөкис: «Билим», 1998.
12. Қурамбаев К. Махтумқули – илхөм чашмаси. – Тошкент: «Тафаккур», 2012.
13. Мағтымғулы. Сайланан әсерлер. Ики томлук II. – Ашгабат: «Түркменистан», 1983.
14. Мағтымғулы. Сайланан әсерлер. Ики томлук I. – Ашгабат: «Түркменистан», 1983.
15. Мәмбетов К. Әжинияз. – Нөкис: «Билим», 1994.
16. Мәмбетов К. Өзбек хэм карақалпақ әдебий байланыслары. – Нөкис: «Билим», 1998.
17. Максетов Қ. Қарақалпақ әдебиятының туўыскан халықлар әдебияты менен байланысы. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1965.

**РЕЗЮМЕ.** Мақолада бадий адабиёт билан фалсафаниң боғлиқлиғи, уйғунлиғи хақида сўз юритилади. Дархақиқат, адабиётниң бадий концепцияси фалсафа билан узвий боғланиб кетган. Мақолада Махтумқулиниң поэтик аңаналари таҳлил қилинади. Махтумқулиниң эстетик қарашлари, фалсафий хулосалариниң намуналари қорақалпоқ шеъриятида мавжудлиғи хақида фикр юритилади. Махтумқули шеъриятидан озикланиши, бадий-эстетик дунёси, хаёт ҳақиқатини бадий акс эттириши хақида сўз юритилади.

**РЕЗЮМЕ.** В статье обсуждается связь и гармония между художественной литературой и философией. Действительно, художественная концепция литературы неразрывно связана с философией. В статье анализируются поэтические традиции Махтумкули. Существуют примеры эстетических взглядов Махтумкули, его философских выводов в каракалпакской поэзии. Обсуждается его питание поэзией Махтумкули, его художественно-эстетический мир и художественное отражение жизненной правды.

**SUMMARY.** The article discusses the connection and harmony between fiction and philosophy. Indeed, the artistic concept of literature is inextricably linked with philosophy. The article analyzes Makhtumkuli's poetic traditions. Examples of Makhtumkuli's aesthetic views and philosophical conclusions are reflected in Karakalpak poetry. It is said that he was nourished by Makhtumkuli's poetry, his artistic and aesthetic world, and his artistic reflection of the reality of life.

## S.JUMAĞULOV PROZASINDA YUMORLIQ OBRAZDIŇ BIRINSHI BETTE JARATILIW

R.Kudiyarova – *assistent oqıtıwshı*

*Ўјинияз атındaғи Нокіс мамлекетлик педагогикалиқ институти*

**Tayanch soʻzlar:** yumor, monolog, dialog, peyzaj, detal.

**Ключевые слова:** юмор, монолог, диалог, пейзаж, деталь.

**Key words:** humor, monologue, dialogue, landscape, detail.

**Kirisiw.** Hár qanday talantlı jazıwshı obraz dóretiwde turmıstağı mayda-shúydeniń átirapında qalıp qoymastan, onıń eń áhmiyetli táreplerine dıqqat awdaradı. Bul bolsa, óz gezeginde jazıwshınıń talantı menen talǵamına, sheberligine sonıń menen birge dúnyaǵa degen kózqarasına baylanıslı. Tek usı jaǵdayda ǵana jazıwshı tereń mánige iye dóretiwshilik fantaziyası menen adam ómiriniń kártinasın jazadı. Bul kórkem obraz jaratıwda úlken rol atqaradı.

Shıǵarma tili jazıwshınıń talantlılıǵın, sheberligin belgilewshı tiykarǵı kriteriyalardıń biri bolıp esaplanadı. «Ádebiyat tilden baslanadı. Reńsiz kórkem súwret (súwretlew óneri), namasız muzika bolmaǵanıday, tilsiz ádebiyat ta bolmaydı», [5:64] – degen edi O.Sharofiddinov. Shınında da, til – kórkem ádebiyatıń eń tiykarǵı elementi. Hár bir jazıwshı usı til hám onıń birliklerinen paydalanıp, kórkem shıǵarmada jámiyetlik turmıstağı, adamlar táǵdirindegi qanday da bir máselelerdi, problemalardı kóteredi. Usı problemalardı qozǵaw arqalı óziniń aytajaq bolǵan pikirin, basqasha etip aytqanda ideyasın, ózi jaratqan obrazlarǵa sińdirip bayanlap beredi.

**Адебиетлар анализі.** «Кóркem obraz – jazıwshı tarepinen dóretilgen shınlıq, turmıstıń sáwleleniwı yaǵnıy konkret, sonıń menen birge ulıwmalastırılǵan adam ómiriniń kartinası. Al usı ulıwmalastırıw jazıwshınıń tvorchestvolıq fantaziyası (bunı geyde «Vımisel» dep te júrgizedi. Bizińshe qıyal arqalı oydan shıǵarılǵan degen mánini ańlatadı) arqalıǵana júzege asadı yaǵnıy kórkem-óner dárejesine kóteriledi. Ádebiy shıǵarmanıń qaharmanları jazıwshıǵa tayar túrinde kelmeydi. Al,

ómirdiń ekshelip iriklenip dúzetilip, tolıqtırılıw arqalı ǵana kórkem formaǵa ótedi» [2:40-44].

Eger de jazıwshı jeke adamlardıń, adamlardıń ayırım toparların belgili bir klasstıń ózine tán tiykarǵı xarakterli belgileri menen ayırıqshalıqların súwretlep berse, ol kórkem ádebiy obraz esaplanadı.

**Talqılaw.** Ádebiyattanıwımızda kórkem obrazlar kóplep ushırasadı. Hár bir jazıwshı óz shıǵarmaların usı sıyaqlı obrazlar arqalı bayıtadı. S.Jumaǵulov shıǵarmalarında waqıya hám obrazlar birishi betten bayanlanıw jaǵdayı ushırasadı bul onıń kópshilik prozalıq shıǵarmalarına tán nárese. Waqıyalar birinshi bette berilse, álbette, sóylewshı tárepinen bayanlanıp berilgeninen derek beredi. S.Jumaǵulovtıń kóp ǵana yumorlıq prozalıq shıǵarmalarında waqıya birinshi betten bayanlanǵanıńnıń gúwası boldıq. Endi bolsa onıń yumorlıq mazmundağı gúrrinlerindegi obrazlardıń birinshi betten súwretleniw jaǵdayın analiz etemiz.

Jazıwshı shıǵarmasında óziniń aytajaq bolǵan pikirlerin hár qıylı usıllar menen jetkerip beriwge háreket etedi. Avtor shıǵarmasın óz sózi menen emes, al qatnasıwshı personajlardıń bir-biri menen sáwbeti yaǵnıy dialoglar menen de yáki bolmasa, olardıń ózlerin sóyletiw arqalı sol personajlardıń hár túrli psixologiyalıq jaǵdayların, kewil keshirmelerin, toǵanısların beriw yaǵnıy monologlar arqalı da, sonday-aq waqıyanı, qaharman obrazın súwretlewde peyzaj, portretten paydalanıw arqalı jetkerip berse ǵana haqıyqat sóz sheberine aylanadı. Sonday-aq jazıwshı óz sózin tuwra mánisinde emes, al kórkemlep, hár qıylı boyawlar menen boyap, kórkem súwretlew quralları hám

stillik figuralardan paydalanıp, obrazlı túrde jetkere alıwı da lazım. Z.Bekbergenova óziniń «Qaraqalpaq romanlarında kórkem sóz poetikası» atlı monografiyasında ádebiyatshı Y.Solijonovtıń tómendegi pikirin keltirip ótedi: «Kórkem sóz tipleri boyınsha izertlew alıp barǵan M.Baxtin, V.Korjinov hám A.Fyodorov ta monolog sózdi arnawlı tip sıpatında ajıratıp kórsetken emes. Degen menen, monolog kórkem shıǵarma strukturasında belgili orın tutadı. Haslında, keń máńide alǵanda, avtor sóziniń ózi monolog tiykarında qurılǵan boladı, sonday-aq jazıwshı ózi qálemge alıp atırǵan waqıyalarǵı hár qıylı sóz qurallarınan paydalanǵan halda oqıwshıǵa sóylep aytıp beredi. Usı tárepten hár bir kórkem shıǵarma úlken monologtan ibarat. Sonıń ushın da biz monologtı arnawlı sóz tipi sıpatında ajıratıp kórsettik», - dep jazadı [1:59].

**Natıjeler.** Shıǵarmalarda qollanılǵan monolog qaharman obrazın jasawda járdemshi xızmet atqarıp keliw menen birge waqıyanıń bunnan bılay rawajlanıwında, konfliktti ashıp beriwde, sonday-aq personajlardıń minez-qulqın, is-háreketlerin, átiraptaǵı basqa insanlar menen qarım-qatnasın sáwlelendiriwde kórkem sóz iyesi tárepinen shıǵarmalarda jiyi ushırasıp otıradı.

Jazıwshınıń “Orınbasar saylaw” gúrrińiniń mazmunın alıp qarayıq. Ondaǵı yumorlıq obraz Qayıpbergen Xudaybergenovich. Ol tazadan saylanǵan sovxoz direktorı. Ol ózine orınbasar saylaw ushın qol astındaǵı bas injener, bas buxgalter hám bas agronomlardı maqul dep tabadı hám olardıń ishinen kimdidur orınbasarı etip saylaw ushın birme bir aldına shaqırıp aladı. Bul jaǵday direktordıń monologı tárepinen tómendegishe súwretlenedi:

*“Basqaların qoya turıp, qalay bolmasın usı úshewiniń ishinen birewin ózime orınbasarlıqqa saylap alıwım kerek. Sovxoz jámaátine salıp, birden kózdi jumıp saylap jibersem bolmaydı. Taǵı bir ayaǵımnan shalatuǵın qırsıq ya ójet birewi mańlayıma tap bola ketiwi múmkin. Onnan góri ishinen til alǵısh, ne aysam empeńlep kete beretuǵın birewin aljaspay tańlawım kerek. Ol ushın bul úshewin bir qatar sinap kóriw operaciyasınan ótkermesem bolmaydı. Olardı qáytıp sinasam eken, bala?” [3:8].*

Bul qatarlarda direktordıń monologı arqalı onıń ózine tán sıpatları ashıp berilgen. Ishki monologta qaharmanńıń kewil keshirmelerin, psixologiyalıq jaǵdayın, oy-tolǵanısların tereńnen uǵınıp alıwımızǵa boladı. Ishki monologlarda qaharmanlardıń tek ishki tárepleri ǵana ashılıp qoymastan, bálkim, onıń átirapındaǵı adamlarǵa qatnası, baha beriwı, olardıń adamgershilik pazıyletlerin de salıstırıp qarawı, olarǵa degen hár qıylı sezimlerin de biliwimizge boladı. Solay eken, alıńǵan mısaldı da Qayıpbergen obrazınıń basqa adamlarǵa degen pikirleri ashıp berilgen. Ol óziniń aytqanınan shıqpaytuǵın, oǵan qarsı sóylemeytuǵın orınbasardı tabıw ushın olardı sinaqtan ótkeredi. Bul da direktordıń monologı yaǵnıy waqıyanıń birinshi betten bayanlanıwı arqalı ashıp beriledi. Eń dáslep, bas injenerdi aldına shaqıradı. Onı sinaw ushın qálemın qolınan túsirip jiberedi. Biraq bas injener onı alıp beriw ushın háreket te etpeydi. Bunıń izinen direktor óz-ózi menen sóylep qaladı. Mısalı,

*Ol stolınıń astındaǵı ózi jańa ǵana túsirip jibergen qálemın eńkeyip alıp atırıp, bul jigittiń izinen bas shayqawı menen gúnkildenip qoydı. “Bul bas injeneriń maǵan orınbasarlıqqa jaramaydı eken. Tik pitken birew ǵoy, maǵan kerek deseń qolın sozıp sálemleskisi de kelmedi. Taǵı stol astına jortaǵa túsirip jibergen qálemimdi alıp beriwge jaramadı. Bir náhán sovxozǵa direktor bolıp atırımız, eńkeyip alıp bere qoyǵanda belı úzilip kete qoya ma eken. Maǵan bunday orınbasardıń keregi joq. Qáne,*

*endi bul orıńǵa bas agronomdı sinap kóreyin. Ol qanday jigit eken?” [3:9].*

Bunnan keyin sovxoz direktorı bas agronomdı aldına shaqırıp aladı. Onda da usı jaǵday júz beredi. Haqıyqatında da direktor bolǵannan keyin onıń qol astındaǵılar “lábbay” dep turmasa da qıyın. Bul jaǵday Qayıpbergenniń basınan ótti. Ol óz monologları arqalı ishki keshirmelerin bere aldı. Aqırında bas buxgalter aldına keledi. Ol tap direktordıń oyındaǵıday adam eken. Usı jerde bas buxgalterdiń de obrazı ashıladı. Onı da qálemdi qolınan túsirip jiberip sinadı. Buxgalter qálemdi stoldıń astına súńgıp ketip, eńbeklep júrip izledi. Bul baslıqqa maqul kelip, onı óziniń orınbasarı etip sol waqıttıń ózinde saylap jiberedi. Bul gúrriń arqalı jazıwshı jámiyetimizde ushırasatuǵın ayırım jaǵımpaz insanlardıń obrazın beriwge háreket etken hám buni yumorlıq sıpatta bere alǵan. Tilge alınıp atırǵan Qayıpbergen direktor hám bas buxgalter obrazları jazıwshı tárepinen júdá kúlkili usılda súwretlengen. Bul, ásirese, baslıqtıń monologı arqalı yaǵnıy ózi tárepinen óziniń obrazı ashıp berilgen.

“Em” atlı gúrrińiniń qaharmanı óz aldına azıwdı maqset etip qoyǵan. Ol aldın ápiwayı rabochiy bolıp islep júrgen edi. Onnan keyin jámiyetlik awqatlanıw trestinde tayarlawshı bolıp jumısqa kirip aldı. Biraq, aradan kóp waqıt ótpey semirip ketedi. Bul jaǵday birinshi betten anıq bayanlap beriledi. Mısalı,

*“Tez arada búytip ózgeriwime, jańadan tapqan jumısım sebepti boldı. Uyıqım pütün. Bastan asıp atırǵan jumıs joq. Arqayım bir talap. Shokalad sorıp júrip-aq, segiz saatıńdı sinap berip júre bereseń. Astında aq furgon “Moskvich”. Úrpek bas, áskeriy xızmetinde júrip tankist bolǵan “shofer” balam taǵı bar. Asxanalarǵa ekewimiz oraylıq sklادتan gósh, balaq, máyek jáne basqa da óńeshten otetuǵın azıq-awqatlar tasıymız. Barıp toqtaǵan jerimizde mut awqat penen júz eliw gramm armyan konyagı tayar. Qudayım, bereket tapsın, “shofer” bala “róldemen” dep ishpeydi, al men onı qaǵıp salaman da, bas aspazdıń uslatqan maylı jiligi menen “zakuska” qılaman. Bas aspazdıń bulayınsha jalbıraqlamasa, erteńgi awhalı qıyın. Endigi sapar gósh tuqımın aylar boyı asıp ketse sol kvartalda tolıǵı menen kórinbeydi. Tasırlatıp onlaǵan yashik makoron yamasa eki qapshıq gorox ákelip túsiremen. Tamam. Usınıń menen is pitedi. Sonnan keyin awızın shamalǵa ashıp hám klientker menen aytısıp júre bersin” [4:39].*

Alıńǵan bul mısaldı bayanlap berip atırǵan qaharman óziniń paydasınan basqasın oylamaytuǵın, ishıwshilikke berilgen, onnan birewlerdiń haqısın jeytuǵın naǵız topas adamnıń obrazı. Bul bolsa óz tili menen ashıp berilgen. Bara-bara onıń bul júrisi semizlikke alıp keldi. Ol burınǵı arıq kúnlerin saǵınıp, azıwǵa qarar etti. Kóp adamlar menen másláhátlesti. Keńesbay degen adam oǵan bir-eki kún ózińdi qattı qıynap uyuńnan qalsań azatuǵın ayttı. Bul payda bermedi. Onnan keyin úyinde bılay-bılay júrip te kórdi. Bunıń da paydası bolmadı. Sonnan semizlikten qutılıw emi tabılmaǵan soń awılda isleytuǵın feldsher jorası oǵan awırıp kesel bolsań shóptey azatuǵın ayttı. Bunı ámelge asırıw sóz etip atırǵan qaharman tárepinen yumorlıq usılda sheber súwretlenip beriledi. Mısalı,

*Buni da sinap kóreyin dep, aytqanın qıldım. Hesh kimdi shoqımasa da, úydegi qızıl gúláńgir qorazdı qurdan-qurı bir maydan quwıp, qara terge tústim. Sóyttim de, bir sarqım muzday suwdı qotardım. Sol zamatta-aq dawısım shıqpay qaldı. Biraq qırsıǵına gripp te, tımaw allergiyası da bolmadı. Semizligim solayınsha, murtı buzılmaq qala berdi. Qaytama, murnım burıştay qızara beretuǵın basqa bir awırıwǵa shatılıp, dem ala almay “o dúnya”nıń yarım*

*jolınan shańgıtıp qayttım. Aqırında emlewxańada on kún jatıp, otız márte ukol aldım hám zorga kele boldı [4:41].*

Bul jerde qaharman óziniń denesine qanatlanbay, jáne basqa awırıwǵa shatılǵanlıǵı ashınarlı jaǵday. Al, basqalardıń gápine isene beriw, ne aytsa sonı islep kóriw óziniń oysızlıǵınan derek beredi. Endi, em islegen adamnıń kózine hesh nársе kórinbeydi. Hámme nársе islep kóredi. Isengish boladı. Waqıya qaharmanı da mine, usınday “em” islegenlerden. Ózine basqa awırıwdı payda qılǵan bolıwına qaramastan, bir minut ta semizlikten qutılwdıń jolların izlewden ózin toqtatpadı. Ne dep oylaysız, waqıya qaharmanı semizliginen qutıl alar ma eken? Buni gúrrinńıń aqırında yaǵnıy waqıyanıń sheshiminde kóremiz. Aradan 1 ay ótkennen keyin moynına dúkannıń zatı túsip, otırıp kelgen bir adam payda bolıp, azıw - bul nan jewden ańsat, dedi. Onıń emi tómendegishe edi:

*- Kúnde azanda, qoydıń judırıqtay shıyqı quyrıq mayın tańlayǵa taslap jibereseń. Sonnan keyin onı senin tábiyatın almay, awqat jew qábiyletin tómendeydi hám soń qálegenishe azasań!... [4:42].*

Bunnan keyin qaharmanımız buni da islep kórmekshi boladı, biraq:

*Jaqınnan beri usı dostımnıń aytqan emin, azanǵı rejimime kirgizdim. Biraq shıyqı quyrıq maydı birden qalay jutarsań. Sonıń ushın da jańa jolın taptım. Ádep onı uqshatıp pisirip alıp, soń shórekke qosıp asap júrippeń... [4:42].*

Bunnan kórinip turǵanıday waqıya qaharmanın yumorlıq obraz sıpatında alıp qarawǵa boladı. Sebebi, onıń

qorazdıń izinen quwıwı, qoydıń quyrıq mayın shıyqıley jep bolmaslıǵın bile tura onıń másláhátine ámel etip atırǵanday sezıp maydı quwırıp jewi kúlkili ekenligi belgili. Shıǵarma waqıyaları birinshi betten yaǵnıy qaharmannıń ózi tárepinen bayanlap berilgen. Bul arqalı jazıwshı jámiyettegi insanlardıń óziniń kórinisine narazı bolǵan ayırım insanlarǵa úndew bergendey seziledi. Sebebi, bul jaǵdaylar kúndelikli turmısımızda da ushırasadı. Bir em tabaman dep basqa kesel arttırıp almaw kerek ekenligin uqtıradı.

**Juwmaq.** Juwmaqlap aytqanda, S.Jumaǵulov qaraqalpaq ádebiyatında ózine tán ádebiy jolına iye jazıwshılardan biri bolıp, shıǵarmaları ideyalıq jaqtan, mazmunnıń tereńligi menen óz qunın joytpaytuǵın máńgi dóretpeler bolıp qalıwı sózsiz. Kórkem shıǵarma oqıwshı qalbine kórkem obrazlar arqalı jol alatuǵınlıǵı belgili. Sonlıqtan obrazlar jasalma emes, al haqıyqıy, ómirsheń insaniylyq tábiyatın sheber ashıp berilgen bolıwı talap etiledi. Jazıwshı kórkem obraz dóretdiwe onıń tiykarın turmıstan aladı, turmıs hádiyseleri tiykarında dóregen ideyaların kórkem qıyalı arqalı qayta islep, adamlar dúnyasınıń kórkem sáwlesin payda etedi. Jazıwshı qaharman xarakterin jasawda tipik sharayatları, detallardı, waqıyalardı da durıs tańlap sheber bayanlap bere alǵan. Ásirese, qaharman psixologiyasını ashıp beriwdegi izlenisleri, poetikalıq ózgesheliklerge qaray umtılısları S.Jumaǵulovtıń dóretdiwshiliginde anıq kózge taslanadı. Jazıwshı kórkem detallar, peyzajlıq súwretlewler, qıymıl-qózǵalısnı súwretlew, ótkenlerdi eleslew arqalı qaharman psixologiyasını ashıp beriwde sheber paydalanadı.

#### **Ádebiyatlar**

1. Бекбергенова З. Каракалпак романларында көркем сөз поэтикасы. – Нөкис: «Илим», 2016.
2. Ахметов С., Султанов Қ. Әдебиеттаныў. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1987.
3. Жумағұлов С. Мениң хаялым жазыўшы. // «Арал» журналы редакциясы, – Нөкис: 1992.
4. Жумағұлов С. Сырым да усы шыным да... – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1984.
5. Sharofiddinov O. Haqıyqatqa sadaqat. // Ádebiy-sınlıq maqalalar. – Tashkent: 1989.

**REZYUME.** Biz bu maqolamizda S.Jumagulovning proza janridagi asarlarida yumoristik obrazlarning birinchi shaxsda yoritilish masalasiga alohida to'xtalib o'tmoqchimiz. Bunda asosan qahramonning monolog va dialoglari juda ahamiyat kasb etadi. Yozuvchi yumoristik obraz yaratishda o'zgacha usuldan foydalangan holda qahramon obrazini yaratishda avtorning birinchi shaxsdan foydalanish usulini qo'llanganining guvohi bo'ldik. Biz bul maqolamizda bu masalaga alohida to'xtalib o'tdik va yozuvchining obraz yaratish mahorati haqida so'z yuritdik.

**РЕЗЮМЕ.** В данной статье мы хотели бы остановиться на проблеме изображения юмористических образов от первого лица в прозаических произведениях С.Джумагулова. Большое значение при этом имеют монологи и диалоги главного героя. Мы стали свидетелями того, как автор использует повествование от первого лица при создании образа героя, используя уникальный метод создания юмористического образа. В этой статье мы специально затронули этот вопрос и поговорили об умении писателя создавать образы.

**SUMMARY.** In this article, we would like to focus on the first-person narrative of humorous characters in S. Jumagulov's prose works. In this regard, the protagonist's monologues and dialogues are of great importance. We witnessed the author's use of the first-person narrative in creating the image of the hero, using a unique method to create a humorous image. In this article, we specifically addressed this issue and talked about the writer's ability to create images.

### **QARAQALPAQ XALIQ DÁSTANLARÍNDÁ TÚS MOTIVINIŇ IZERTLENIW TARIYXÍ**

**A.K.Kulimbetova – tayanish doktorant**

*Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti*

**Tayanch so'zlar:** qaraqalpaq xalq dostonlari, tush motivi, mifopoetika, arxetip, ramz, kosmogoniya, qiyosiy-tipologik yondashuv, milliy o'ziga xoslik, folklorshunoslik.

**Ключевые слова:** каракалпакские эпосы, мотив сна, мифопоэтика, архетип, символ, космогония, сравнительно-типологический подход, национальная самобытность, фольклористика.

**Key words:** karakalpak folk epics, dream motif, mythopoetics, archetype, symbol, cosmogony, comparative-typological approach, national identity, folklore studies.

**Kirisiw.** Qaraqalpaq xalıq dástanları ásirler dawamında xalıqtıń tariyxıy yadı, mádeniy miyrası hám kórkemlik oy-pikiriniń joqarı úlğisi sıpatında qalıplesip kelgen bolıp, olardıń mazmunlıq qatlamları hár qıylı dáwirlerdiń jámiyetlik, siyasiy hám mádeniy processlerin ózinde jámleydi. Bul dástanlarda ushırasatuǵın motivler ishinde tús motivi ayrıqsha ilimiy itibarǵa ılayıq. Tús – áyyemgi türkii

xalıqlarda tek ǵana insannıń jeke ishki keshirmeleri menen baylanıslı hádiyse emes, bálkim ilahiy ilham, boljaw hám táǵdır belgisi sıpatında qabıl etilgen. Sonlıqtan, qaraqalpaq epikalıq dástúrlerinde ol kóbinese qaharmannıń keleshekтеgi erjúrekligin anıqlawshı, onıń tańlangan adam ekenligin kórsetiwshı, geyde bolsa pútkil syujetnıń baslanıw noqatı bolıp xızmet etedi.